

**REGISTRATIE VERLOSKUNDIGEN
PEILING 1991**

E.T. Wismeijer
J.B. Pool
November 1991

Nederlands instituut voor onderzoek van de eerste-
lijnsgezondheidszorg NIVEL
Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT
Telefoon: 030 - 319946

Het Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (NIVEL) verzamelt en verspreidt kennis en informatie over structuur en functioneren van de eerstelijnsgezondheidszorg, mede in relatie tot andere sectoren van de gezondheidszorg en de maatschappelijke dienstverlening.

Tot de activiteiten van het NIVEL behoren het verrichten van wetenschappelijk onderzoek, registratie- en documentatie-activiteiten en het beheren van een (algemeen toegankelijke) bibliotheek.

Het NIVEL is voortgekomen uit het voormalige Nederlands Huisartsen Instituut (NHI) en wordt grotendeels gesubsidieerd door het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur.

INHOUD

	pag.
1. INLEIDING	1
2. HET AANTAL PRAKTIZERENDE VERLOSKUNDIGEN	4
3. VESTIGING EN VERTREK	5
4. SAMENSTELLING VAN DE BEROEPSGROEP	8
5. AANTAL PRAKTIJKEN, VASTE WAARNEMERS NAAR PRAKTIJKVORM, AANTAL HALVE DAGEN EN LIDMAATSCHAP NOV	12
6. GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN VERLOSKUNDIGEN	13
7. PAS AFGESTUDEERDE VERLOSKUNDIGEN	19
8. PRAKTIJKZOEKENDE VERLOSKUNDIGEN	21
9. TER AFSLUITING	22
10. BEGRIPPEN	25

1. INLEIDING

Sinds januari 1984 verzamelt het Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (NIVEL) gegevens over de beroepsgroep verloskundigen. Dit registratieproject van verloskundigen is in 1983 van start gegaan met de ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst tussen de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV) en het NIVEL.

Het doel van het registratieproject is informatie te verzamelen over menskracht in de verloskunde. In het project zijn op dit moment een tweetal registraties opgenomen, te weten de registratie van 'werkzame verloskundigen' en de registratie van 'nog niet gevestigde verloskundigen'.

a. Registratie van 'werkzame verloskundigen'

Op basis van gegevens uit dit registratiesysteem kunnen onder andere de volgende vragen beantwoord worden:

- hoeveel verloskundigen zijn er in Nederland werkzaam?
- wat is de leeftijdsopbouw van alle praktizerende verloskundigen?
- hoeveel verloskundigen hebben zich gevestigd en hoeveel hebben de praktijk neergelegd?
- op welke wijze vestigt men zich?
- wat is de praktijkvorm?
- hoe is de spreiding en dichtheid van de beroepsgroep over Nederland?

Belangrijke gegevensbronnen waaruit het registratieproject Verloskundigen zijn informatie krijgt zijn de Geneeskundige Hoofdinspectie (GHI), de Vereniging Nederlandse Zorgverzekeraars (VNZ) en de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (NOV). Daarnaast wordt door het NIVEL via schriftelijke en telefonische enquêtes materiaal verzameld. Op basis van deze bronnen zijn wij in staat om statistische overzichten te publiceren vanaf 1 januari 1970.

Gezien de opzet van het registratiesysteem van werkzame verloskundigen kunnen in het licht van achteraf nog uitgevoerde correcties en toevoegingen, reeds gepubliceerde cijfers bijgesteld worden. De gegevensbestanden worden dus niet bevroren, hetgeen betekent dat er kleine verschillen kunnen optreden met eerder gepubliceerde statistische overzichten.

b. registratie van 'nog niet gevestigde verloskundigen'

Sinds 1 januari 1986 beschikt het NIVEL ook over een registratiesysteem van 'nog niet gevestigde verloskundigen'. Onder deze groep verloskundigen verstaan wij diegenen die de opleiding tot verloskundige hebben voltooid maar (nog) niet werkzaam zijn als verloskundige en daartoe de plannen niet hebben opgegeven. De gegevens worden verkregen via een enquête die jaarlijks op peildatum (1 januari) onder alle verloskundigen wordt gehouden die de opleiding in het daaraan voorafgaande jaar hebben voltooid of in een vorige peiling te kennen hebben gegeven dat zij op zoek zijn naar een

functie als verloskundige.

Met deze gegevens kunnen onder andere de volgende vragen beantwoord worden:

- hoeveel verloskundigen hebben jaarlijks de opleiding voltooid?
- hoeveel van hen zijn werkzaam als verloskundige en in welke functie?
- hoeveel tijd verloopt er tussen beëindiging van de opleiding en begindatum van de werkzaamheden als verloskundige?
- hoeveel verloskundigen zijn op zoek naar een zelfstandige vestiging?
- welke voorkeuren hebben praktijkzoekende verloskundigen met betrekking tot de praktijkvorm?

In deze brochure wordt een samenvatting gegeven van de peiling op 1 januari 1991. Voor een uitgebreide presentatie van de gegevens uit deze brochure kan de volgende publikatie geraadpleegd worden: J. Pool, 1991. Cijfers uit de registratie van beroepen in de eerstelijnsgezondheidszorg 1990 en 1991, Utrecht, Nederlands instituut voor onderzoek van de eerstelijnsgezondheidszorg (in voorbereiding).

Waar in de tekst 'waarneemster' wordt gebruikt is dit slechts voor het gemak gedaan. Er worden zowel mannelijke als vrouwelijke verloskundigen bedoeld.

2. HET AANTAL PRAKTIZERENDE VERLOSKUNDIGEN

Op 1 januari 1991 zijn er in Nederland 1116 verloskundigen werkzaam. Vergeleken met 1990 is dat een toename van 33 verloskundigen. Van de 1116 werkzame verloskundigen zijn er 36, ofwel 3,2%, van het mannelijk geslacht. De meerderheid van de verloskundigen (ruim 71%) is werkzaam in een eigen praktijk. Daarnaast is 15% klinisch werkzaam. Het relatieve aandeel van verloskundigen in eigen praktijk is in de afgelopen jaren tamelijk stabiel gebleven. Als wij echter kijken naar de absolute aantallen dan is er nog steeds sprake van een duidelijke toename van het aantal verloskundigen met een eigen praktijk. Het aantal klinisch werkende verloskundigen, dat de laatste jaren zowel absoluut als relatief gezien afnam, vertoont na een stijging in 1990 weer een lichte daling. In 1991 zet zowel de dalende trend ten aanzien van waarneemsters, als de stijgende trend ten aanzien van vaste waarneemsters verder door. Vanaf 1990 overtreft het percentage vaste waarneemsters dat van de waarneemsters (tabel 1).

Tabel 1: Aantal praktizerende verloskundigen naar functie vanaf 1975, per 1 januari

	eigen praktijk		klinisch werkzaam		vaste waarneemster		waarneemster		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1975	621	75,4	147	17,9	22	2,7	33	4,0	823	100,0
1980	552	69,3	168	21,1	26	3,3	50	6,3	796	100,0
1981	556	68,1	170	20,8	29	3,6	61	7,5	816	100,0
1982	555	66,3	179	21,4	36	4,3	67	8,0	837	100,0
1983	567	65,6	173	20,0	44	5,1	81	9,3	865	100,0
1984	593	65,4	161	17,8	42	4,6	111	12,2	907	100,0
1985	625	67,2	164	17,6	46	5,0	95	10,2	930	100,0
1986	665	69,6	167	17,5	35	3,7	88	9,2	955	100,0
1987	683	69,2	173	17,5	37	3,7	95	9,6	988	100,0
1988	712	70,2	172	16,9	43	4,2	88	8,7	1015	100,0
1989	731	70,0	162	15,5	70	6,7	81	7,8	1044	100,0
1990	759	70,1	169	15,6	78	7,2	77	7,1	1083	100,0
1991	794	71,1	168	15,1	83	7,4	71	6,4	1116	100,0

3. VESTIGING EN VERTREK

Het vestigingscijfer is in 1990 hoger dan in 1989 (figuur 1). In 1990 begonnen 82 verloskundigen een eigen praktijk of associeerden zich (tabel 2). Nog nooit werden er zoveel vestigingen in één jaar geregistreerd.

Na een daling in 1989 van het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen dat de praktijk heeft neergelegd, is dit aantal in 1990 weer gestegen.

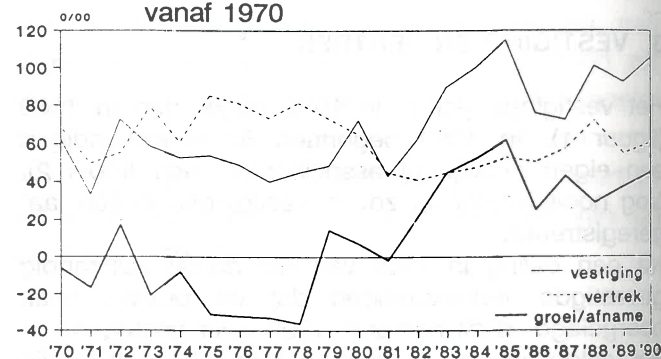
Per saldo zijn er in 1990 in totaal 35 zelfstandig gevestigde verloskundigen bijgekomen. Alléén in 1985 was dit getal hoger.

Bij deze cijfers moet bedacht worden dat het hier gaat om **bruto**-cijfers, dat wil zeggen inclusief zelfstandig gevestigde verloskundigen die van praktijk veranderd zijn door bijvoorbeeld een verhuizing.

Tabel 2: Absoluut aantal nieuw gevestigde verloskundigen (eigen praktijk) en het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen dat de praktijk heeft neergelegd vanaf 1980 per 1 januari

	praktijk begonnen	praktijk neergelegd	saldo
1980	40	36	+ 4
1981	24	25	- 1
1982	35	23	+ 12
1983	52	26	+ 26
1984	61	29	+ 32
1985	74	34	+ 40
1986	52	34	+ 18
1987	70	41	+ 29
1988	72	53	+ 19
1989	69	41	+ 28
1990	82	47	+ 35

Figuur 1: Vestiging, vertrek- en groeicijfers van zelfstandig gevestigde verloskundigen vanaf 1970

Ruim 75% van de 82 verloskundigen die zich in 1990 zelfstandig vestigden deed dat door middel van een associatie. In vergelijking tot 1989 betekent dit een lichte daling. Het percentage verloskundigen dat een nieuwe praktijk startte door middel van

een vrije vestiging is in 1990 weer gestegen (tabel 3).

Tabel 3: Vestigingswijze van zich zelfstandig vestigende verloskundigen vanaf 1975

	nieuwe vrije vestiging		associatie		overname		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1975	6	18,2	8	24,2	19	57,6	33	100,0
1980	10	25,0	17	42,5	13	32,5	40	100,0
1985	17	23,0	50	67,6	7	9,4	74	100,0
1986	11	21,6	30	58,8	10	19,6	51	100,0
1987	5	7,1	54	77,2	11	15,7	70	100,0
1988	17	23,6	46	63,9	9	12,5	72	100,0
1989	8	11,6	55	79,7	6	8,7	69	100,0
1990	14	17,1	62	75,6	6	7,3	82	100,0

Het aandeel verloskundigen dat in een groepspraktijk start, is in 1990 weer toegenomen, na een daling in de jaren 1988 en 1989. Hoewel het percentage het laatste jaar terugloopt, starten nog steeds de meeste verloskundigen in een duopraktijk (45%). Het percentage starters in een solopraktijk neemt het laatste jaar weer iets toe, en komt in 1990 op ruim 18% (tabel 4).

Tabel 4: Praktijkvorm van zich zelfstandig vestigende verloskundigen vanaf 1975

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1975	24	72,8	8	24,2	1	3,0	33	100,0
1980	19	47,5	20	50,0	1	2,5	40	100,0
1985	19	25,7	39	52,7	16	21,6	74	100,0
1986	14	27,5	27	52,9	10	19,6	51	100,0
1987	15	21,4	30	42,9	25	35,7	70	100,0
1988	13	18,1	35	48,6	24	33,3	72	100,0
1989	11	15,9	36	52,2	22	31,9	69	100,0
1990	15	18,3	37	45,1	30	36,6	82	100,0

Voor de 47 verloskundigen die in 1990 hun praktijk hebben beëindigd, blijkt een belangrijke reden het natuurlijk verloop (pensionering) te zijn (bijna 28%). Dit is een aanmerkelijk lager percentage dan in voorgaande jaren. Bijna 13% stopt met praktizeren wegens gezinsomstandigheden en ruim 6% vertrekt naar het buitenland. Opvallend is dat tien (21%) verloskundigen de praktijk neerlegden om elders in loondienst te gaan praktizeren. Daarnaast zijn tien (21%) zelfstandig gevestigde verloskundigen van praktijk veranderd.

Wij moeten constateren dat een groot deel van de verloskundigen reeds op jonge leeftijd de praktijk neerlegt. Van de verloskundigen die in 1990 met praktizeren in een zelfstandig gevestigde praktijk zijn gestopt was bijna 45% jonger dan 40 jaar. Voor een deel is dit te verklaren uit het feit dat een toenemend aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen met hun werkzaamheden in een bepaalde praktijk stopten om vervolgens elders als verloskundige aan de slag te gaan.

4. SAMENSTELLING VAN DE BEROEPSGROEP VERLOSKUNDIGEN

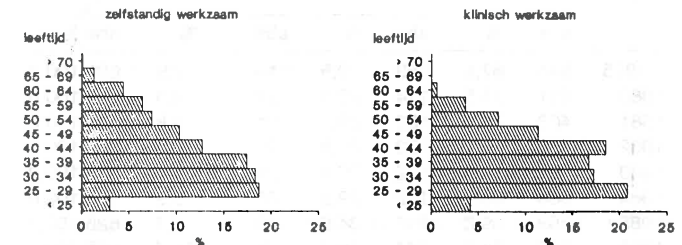
De beroepsgroep verloskundigen kenmerkt zich door een vrij jonge leeftijdsopbouw. Het merendeel van de verloskundigen is jonger dan 40 jaar (ruim 60%), terwijl nog geen 5% ouder is dan 60 jaar (tabel 5).

Tabel 5: Absolute en relatieve leeftijdsverdeling van alle praktizerende verloskundigen per 1 januari 1991

	abs	%
jonger dan 25 jaar	51	4,6
25-29	230	20,6
30-34	201	18,0
35-39	192	17,2
40-44	150	13,4
45-49	109	9,8
50-54	73	6,5
55-59	59	5,3
60-64	39	3,5
65-69	10	0,9
70 jaar en ouder	2	0,2
Totaal	1116	100,0

De klinisch werkende verloskundigen zijn relatief gezien wat jonger dan degenen die in een eigen praktijk werkzaam zijn (figuur 2).

Figuur 2: Leeftijdsopbouw van verloskundigen met een eigen praktijk en klinisch werkzame verloskundigen per 1 januari 1991

Bijna 60% van de klinisch werkzamen is jonger dan 40 jaar; bij de verloskundigen in eigen praktijk ligt dit op ruim 57%. Slechts één klinisch werkende

verloskundige is ouder dan 55 jaar. De vaste waarnemers en waarnemers hebben een veel jongere leeftijdsopbouw. Het percentage jonger dan 40 jaar is bij beide groepen 78%.

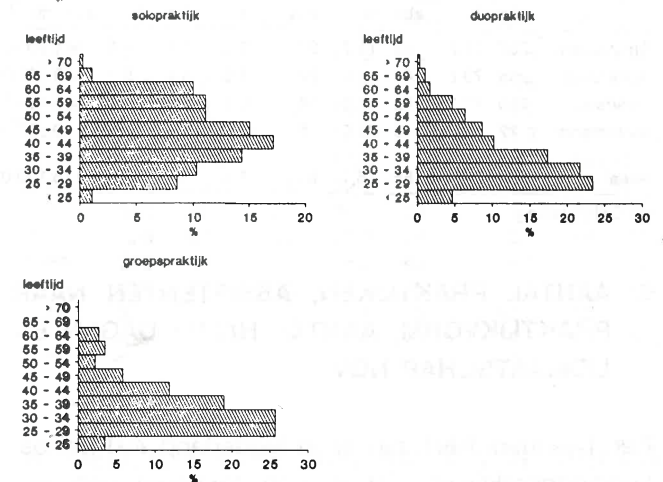
Richten wij onze aandacht op de praktijkvorm van de zelfstandig gevestigde verloskundigen, dan valt de constante daling op van het aantal verloskundigen werkzaam in een solopraktijk. Dit bedroeg in 1975 nog 88% van de zelfstandig gevestigden. In 1980 was dit aandeel reeds gedaald tot 75% en per 1 januari 1991 bedraagt dit nog slechts 34%. Het aandeel verloskundigen werkzaam in een groepspraktijk is in de afgelopen jaren sterk gestegen van 6,4% in 1985 tot 28,5% in 1991. Het aantal verloskundigen in een duopraktijk is de laatste jaren vrij stabiel (tabel 6).

Tabel 6: Absolute en relatieve verdeling van het aantal zelfstandig gevestigde verloskundigen (in eigen praktijk) naar praktijkvorm vanaf 1975, per 1 januari

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1975	544	87,6	59	9,5	18	2,9	621	100,0
1980	411	74,5	114	20,6	27	4,9	552	100,0
1981	403	72,5	132	23,7	21	3,8	556	100,0
1982	399	71,9	132	23,8	24	4,3	555	100,0
1983	387	68,3	152	26,8	28	4,9	567	100,0
1984	386	65,1	172	29,0	35	5,9	593	100,0
1985	369	59,0	216	34,6	40	6,4	625	100,0
1986	343	51,6	244	36,7	78	11,7	665	100,0
1987	329	48,2	264	38,7	90	13,1	683	100,0
1988	312	43,8	254	35,7	146	20,5	712	100,0
1989	294	40,2	285	39,0	152	20,8	731	100,0
1990	284	37,4	286	37,7	189	24,9	759	100,0
1991	269	33,9	299	37,6	226	28,5	794	100,0

De in een duopraktijk of een groepspraktijk werkzame verloskundigen zijn gemiddeld jonger dan diegenen die werkzaam zijn in een solopraktijk (figuur 3). Van deze laatste groep is 35,5% jonger dan 40 jaar; voor de verloskundigen werkzaam in een duo- of groepspraktijk ligt dit percentage op respectievelijk 67,8% en 71,7%.

Figuur 3: Relatieve leeftijdsverdeling van praktizerende verloskundigen met eigen praktijk naar praktijkvorm per 1 januari 1991

Uitsplitsing naar functie en plaats van opleiding leert dat van de verloskundigen opgeleid in Heerlen, in vergelijking tot beide andere opleidingsinstellingen, een relatief groter deel (17,5%) klinisch werkzaam is (tabel 7). Verloskundigen opgeleid in Rot-

terdam zijn relatief iets vaker werkzaam in een eigen praktijk dan verloskundigen opgeleid in Amsterdam of Heerlen. Het percentage vaste waarneemsters is ongeveer gelijk voor de verschillende opleidingsinstituten.

Tabel 7: Aantal praktizerende verloskundigen naar functie en plaats van opleiding per 1 januari 1991

	eigen praktijk		klinisch werkzaam		vaste waarneemster		waarneemster		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Amsterdam	257	71,2	53	14,7	27	7,5	24	6,6	361	100,0
Rotterdam	265	73,8	43	12,0	27	7,5	24	6,7	359	100,0
Heerlen	250	70,2	62	17,5	24	6,7	20	5,6	356	100,0
Buitenland*	22	55,0	10	25,0	5	12,5	3	7,5	40	100,0
totaal	794	71,1	168	15,1	83	7,4	71	6,4	1116	100,0

* Gelijkstelling.

5. AANTAL PRAKTIJKEN, ASSISTENTEN NAAR PRAKTIJKVORM, AANTAL HALVE DAGEN EN LIDMAATSCHAP NOV

Per 1 januari 1991 zijn er in Nederland 491 verloskundigenpraktijken. Dit is een toename van vier praktijken ten opzichte van 1990. De sterke stijging in 1990 van het aantal groepspraktijken doet zich in 1991 opnieuw voor, 12 nieuwe groepspraktijken. Hier staat een reeds jaren dalend aantal solopraktijken tegenover (tabel 8).

Van de 83 vaste waarneemsters is het merendeel (48,8%) werkzaam in een solopraktijk. Een klein deel (18,3%) werkt in een groepspraktijk.

Het aantal werkzame verloskundigen dat lid is van de NOV bedraagt 971. Dit is ruim 87% van alle verloskundigen. Leden worden vooral gevonden onder verloskundigen met een eigen praktijk (ruim 92%) en de waarneemsters (ruim 87%). De klinisch werkzamen zijn, relatief gezien, het minst vaak lid (63%).

Tabel 8: Aantal praktijken naar praktijkvorm vanaf 1980, per 1 januari

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
1980	411	86,2	57	11,9	9	1,9	477	100,0
1981	403	84,7	66	13,8	7	1,5	476	100,0
1982	399	84,3	66	14,0	8	1,7	473	100,0
1983	387	82,0	76	16,1	9	1,9	472	100,0
1984	386	79,9	86	17,8	11	2,3	483	100,0
1985	369	75,5	108	22,1	12	2,4	489	100,0
1986	343	70,0	122	24,9	25	5,1	490	100,0
1987	329	67,3	132	27,0	28	5,7	489	100,0
1988	312	64,3	127	26,2	46	9,5	485	100,0
1989	294	60,8	142	29,3	48	9,9	484	100,0
1990	284	58,3	143	29,4	60	12,3	487	100,0
1991	269	54,8	150	30,5	72	14,7	491	100,0

6. GEOGRAFISCHE SPREIDING VAN VERLOSKUNDIGEN

In vergelijking met de andere provincies zijn in Limburg relatief veel verloskundigen klinisch werkzaam (tabel 9).

In Zeeland werken, relatief gezien, de meeste verloskundigen in een eigen praktijk (90%), er ontbreken in deze provincie verloskundigen die klinisch werkzaam zijn en waarneemsters.

Verder valt nog het hoge percentage waarneemsters in de drie noordelijke provincies en het zeer lage percentage vaste waarneemsters in de provincie Limburg op.

Tabel 9: Aantal praktizerende verloskundigen naar provincie en functie per 1 januari 1991

	eigen praktijk		klinisch werkzaam		vaste waarneemster		waarneemster		Totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Groningen	22	64,7	4	11,8	2	5,9	6	17,6	34	100,0
Friesland	15	57,7	3	11,5	3	11,5	5	19,3	26	100,0
Drenthe	19	61,3	5	16,1	1	3,2	6	19,4	31	100,0
Overijssel	52	83,9	1	1,6	6	9,7	3	4,8	62	100,0
Flevoland	16	80,0	-	-	2	10,0	2	10,0	20	100,0
Gelderland	95	77,2	11	8,9	13	10,6	4	3,3	123	100,0
Utrecht	58	73,4	14	17,7	3	3,8	4	5,1	79	100,0
N-Holland	156	66,7	42	17,9	18	7,7	18	7,7	234	100,0
Z-Holland	173	75,2	29	12,6	15	6,5	13	5,7	230	100,0
Zeeland	9	90,0	-	-	1	10,0	-	-	10	100,0
N-Brabant	118	70,2	26	15,5	18	10,7	6	3,6	168	100,0
Limburg	61	61,6	33	33,3	1	1,0	4	4,1	99	100,0
Nederland	794	71,1	168	15,1	83	7,4	71	6,4	1116	100,0

Dat met name in de grote steden (en in wat mindere mate in de middelgrote steden) van ons land er relatief veel verloskundigen klinisch werkzaam zijn, terwijl dat in het landelijk gebied, het verstedelijkt landelijk gebied en de forensengemeenten niet of nauwelijks het geval is, wekt geen verwondering. Veruit de meeste reguliere ziekenhuizen staan in gemeenten van deze omvang. Daarnaast zijn nogal wat klinisch werkzamen in dienst van een academisch ziekenhuis.

Uitgesplitst naar praktijkvorm valt te zien dat solo-praktijken verhoudingsgewijs vooral voorkomen in Groningen (64%) en Zeeland (56%). In Utrecht vinden wij deze heel weinig (16%). Groepspraktijken zijn afwezig in Zeeland.

Uitsplitsing naar urbanisatiegraad schept een nog duidelijker beeld: solopraktijken vinden wij voornamelijk in het landelijk en verstedelijkt landelijk gebied. De middelgrote en grote steden worden gekenmerkt door grote aantallen verloskundigen werkzaam in een duo- of groepspraktijk (tabel 10).

Tabel 10: Aantal praktizerende verloskundigen met eigen praktijk naar praktijkvorm en urbanisatiegraad per 1 januari 1991

	solopraktijk		duopraktijk		groepspraktijk		totaal	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
Landelijk gebied	18	39,1	16	34,8	12	26,1	46	100,0
Verstedelijkt landelijk gebied	86	46,5	65	35,1	34	18,4	185	100,0
Forensengemeenten	55	45,1	41	33,6	26	21,3	122	100,0
Kleine steden	37	35,6	51	49,0	16	15,4	104	100,0
Middelgrote steden	35	24,8	52	36,9	54	38,3	141	100,0
Grote steden	38	19,4	74	37,8	84	42,8	196	100,0
Nederland	269	33,9	299	37,6	226	28,5	794	100,0

Op 1 januari 1991 bedraagt het gemiddeld aantal inwoners per zelfstandig gevestigde verloskundige 18.903. Dit aantal ligt lager dan in voorgaande jaren en de verloskundigendichtheid in Nederland is daarmee opnieuw toegenomen (1989: 1 op 20.196; 1990: 1 op 19.593). Het gemiddeld aantal inwoners per zelfstandig gevestigde plus klinisch werkzame verloskundigen bedraagt per 1 januari 1991 15.601. Bij een meer exacte operationalisatie van het begrip 'verloskundigendichtheid' relateren wij het aantal verloskundigen in een eigen praktijk aan het aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar. Hantering van deze methode levert op 1 januari 1991 een verloskundigendichtheid op van één verloskundige per 3703 vrouwen in de bovenomschreven leeftijdsgroep (tabel 11).

Tabel 11: Verhouding tussen het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd (15-39 jaar) en het aantal verloskundigen in een eigen praktijk, per provincie per 1 januari 1991

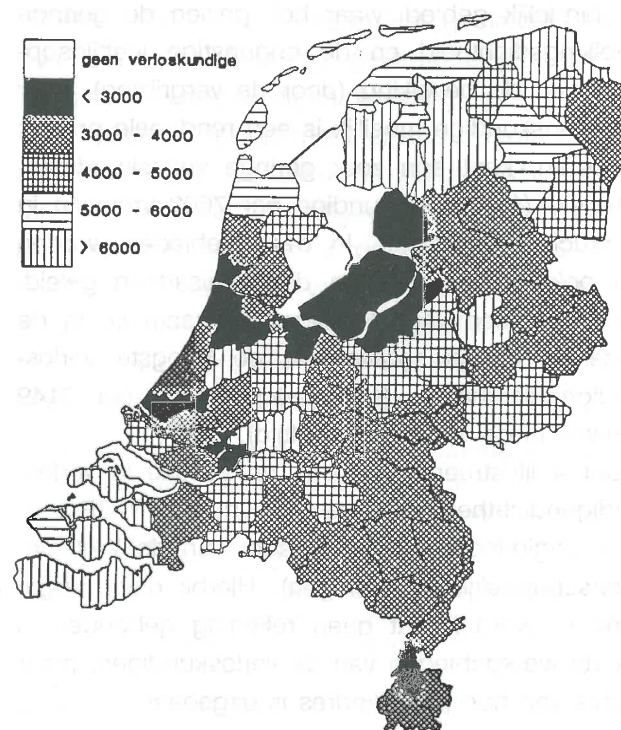
Provincie	aantal vrouwen in vruchtbare leeftijd	aantal verloskundigen in eigen praktijk	aantal vrouwen in vruchtbare leeftijd per verloskundige
Groningen	111.080	22	5.049
Friesland	112.269	15	7.485
Drenthe	81.737	19	4.302
Overijssel	196.699	52	3.783
Flevoland	46.169	16	2.886
Gelderland	355.445	95	3.742
Utrecht	214.320	58	3.695
Noord-Holland	479.305	156	3.072
Zuid-Holland	631.825	173	3.652
Zeeland	64.107	9	7.123
Noord-Brabant	433.777	118	3.676
Limburg	213.090	61	3.493
Nederland	2.939.823	794	3.703

De verloskundigen zijn niet gelijk over Nederland verdeeld. De verloskundigendichtheid is het hoogst in Flevoland, Noord-Holland en Limburg. Zeeland, Friesland en Groningen hebben de laagste verloskundigendichtheid.

Het landelijk gebied, waar het, gezien de geringe bevolkingsdichtheid en de ongunstige leeftijdsopbouw van de bevolking (door de vergrijzing), voor een verloskundige moeilijk is een rendabele praktijk te voeren, kent een zeer geringe verloskundigendichtheid (één verloskundige per 7602 vrouwen in de vruchtbare leeftijd). In deze gebieden worden dan ook veel bevallingen door huisartsen geleid, omdat er geen verloskundige werkzaam is. In de kleine steden is sprake van de hoogste verloskundigendichtheden (één verloskundige per 3149 vrouwen in de vruchtbare leeftijd).

Figuur 4 illustreert nog eens de variatie in verloskundigendichtheid in Nederland, nu per WGR-subregio (regio-indeling in het kader van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen). Hierbij dient opgemerkt te worden dat geen rekening gehouden is met de werkgebieden van de verloskundigen, maar slechts van hun praktijkadres is uitgegaan.

Figuur 4: Verloskundigendichtheid (aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar per zelfstandig gevestigde verloskundige) per Wet Gemeenschappelijk Regelingen-subregio per 1 januari 1991

7. PAS AFGESTUDEERDE VERLOSKUNDIGEN

In de afgelopen jaren voltooiden jaarlijks tussen de 60 en 70 verloskundigen hun opleiding. Vanaf 1988 loopt dit aantal op. In dat jaar bedroeg het aantal afgestudeerden 72, in 1989 78 en voor 1990 valt er weer een stijging te constateren (87). Verreweg het grootste deel van de pas afgestudeerden heeft de opleiding gevolgd aan één van de drie verloskundigenopleidingen in Nederland, te weten Amsterdam, Rotterdam en Heerlen (tabel 12). In de laatste jaren zagen wij een toename van het aantal gelijkstellingen van in het buitenland opgeleide verloskundigen. Dit jaar hebben 17 verloskundigen die in het buitenland opgeleid zijn een gelijkstelling gekregen.

Tabel 12: Verdeling van de afgestudeerden naar jaar van voltooiing van de opleiding (of gelijkstelling) en plaats van opleiding

Plaats van opleiding	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Amsterdam	17	23	18	14	21	18	24
Rotterdam	14	15	17	14	24	24	28
Heerlen	27	23	15	20	17	23	18
Buitenland*	2	5	13	16	10	13	17**
Totaal	60	66	63	64	72	78	87

* gelijkstelling.

** zeven verloskundigen die in 1990 een gelijkstelling kregen waren niet te bereiken.

De meerderheid (85%) van alle afgestudeerde verloskundigen die vanaf 1984 zijn afgestudeerd, zijn op peildatum 1 januari 1991 werkzaam als verloskundige. Het grootste deel (bijna 56%) is werkzaam in een eigen praktijk. Circa 6% heeft (nog) geen

werk als verloskundige en 9% is om wat voor reden dan ook (voorlopig) met de werkzaamheden gestopt.

Tabel 13: Werkzaamheden van verloskundigen, afgestudeerd vanaf 1984, in percentages, per 1 januari 1991

Werkzaamheden	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	totaal
Eigen praktijk	53,4	69,7	68,3	65,6	58,3	50,0	34,5	55,9
Klinisch werkzaam	13,3	13,6	6,3	9,4	15,3	9,0	8,0	10,6
Vaste waarnemer	6,7	4,6	4,8	9,4	9,7	14,1	19,6	10,4
Waarnemer	3,3	-	1,6	3,1	2,8	9,0	29,9	8,2
Nog niet werkzaam	3,3	1,5	7,9	4,7	5,6	10,2	6,9	5,9
Niet meer werkzaam	20,0	10,6	11,1	7,8	8,3	7,7	1,1	9,0
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Abs	60	66	63	64	72	78	87	490

De in Heerlen opgeleide verloskundigen zijn, relatief gezien, iets vaker klinisch werkzaam dan diegenen afkomstig van de andere opleidingen. Van alle afgestudeerden in Heerlen die na 1984 hun opleiding hebben voltooid is ruim 18% klinisch werkzaam. Voor Amsterdam en Rotterdam bedraagt dit respectievelijk 8% en 7%. Van de verloskundigen die in de afgelopen zeven jaar een gelijkstelling hebben gekregen (76 personen) is 12% klinisch

werkzaam. Het grootste deel van deze laatste groep (47%) is niet als verloskundige werkzaam.

8. PRAKTIJKZOEKENDE VERLOSKUNDIGEN

Hoe langer het geleden is dat men van de opleiding kwam of werd gelijkgesteld, hoe minder men op zoek is naar een (andere) functie als verloskundige. Van de in 1990 afgestudeerden is 40% op zoek naar een (andere) functie. Van de in 1988 en 1989 afgestudeerden is respectievelijk 8% en 19% nog zoekend.

Uit tabel 14 blijkt dat het vooral de waarnemers in wisselende waarnemingen zijn die op zoek zijn naar een (andere) functie als verloskundige. Wisselende waarnemingen kunnen wij beschouwen als een tijdelijke of doorstroomfunctie.

Tabel 14: Aantal verloskundigen dat al dan niet op zoek is naar een (andere) functie als verloskundige, naar werkzaamheden per 1 januari 1991

werkzaamheden	op zoek		niet op zoek	
	abs	%	abs	%
Eigen praktijk	9	14,5	265	62,4
Klinisch werkzaam	5	8,1	47	11,1
Vaste waarnemer	13	21,0	38	8,9
Waarne(e)m(st)er	25	40,3	15	3,5
Nog niet werkzaam	3	4,8	24	5,6
Niet meer werkzaam	7	11,3	36	8,5
Totaal	62	100,0	425	100,0

De meeste zoekenden (61%) ambiëren een eigen praktijk. Van hen geven veruit de meesten (96%) de voorkeur aan het werken in een associatie.

Het zoeken naar een (andere) functie als verloskundige geschiedt voornamelijk via het reageren op advertenties, via vrienden en kennissen en via de rechtstreekse contacten met reeds gevestigde verloskundigen.

Om een indruk te krijgen of er in de loop der jaren verschuivingen zijn opgetreden in de mogelijkheden om aan het werk te komen als verloskundige, hebben wij van de verschillende cohorten bekeken welk percentage binnen één tot en met vijf jaar als verloskundige in een bepaalde functie werkzaam is (tabel 15, volgende pagina).

Beginnende verloskundigen starten relatief vaak als waarneemster; het aantal verloskundigen in een eigen praktijk neemt toe naarmate de voltooiing van de opleiding langer geleden is. Het aantal nog niet werkzamen neemt op eenzelfde manier af.

De mogelijkheden om als verloskundige aan de slag te komen kunnen wij als ruim bestempelen.

9. TER AFSLUITING

Als afsluiting willen wij de voornaamste bevindingen uit de peiling van 1 januari 1991 naar voren halen:

- Op 1 januari 1991 zijn er 1116 werkzame verloskundigen in Nederland, tegen 1083 bij de peiling van 1990.

Tabel 15: Werkzaamheden van verloskundigen, afgestudeerd of gelijkgesteld sinds 1984, naar het aantal jaren van bezit van diploma of gelijkstelling, in procenten

	binnen 1 jaar					binnen 2 jaar					binnen 3 jaar									
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1984	1985	1986	1987	1988		
Eigen praktijk	16,7	27,3	12,7	40,6	26,4	19,5	34,5	38,3	48,5	33,3	56,2	43,0	50,0	51,7	63,6	52,4	64,0	58,3		
Klinisch werkzaam	20,0	9,1	15,9	9,4	22,2	22,0	19,6	16,7	12,1	12,7	17,2	11,1	14,1	6,7	12,1	14,3	9,4	9,7		
Vaste waarne(e)m(ster)	23,3	31,8	31,7	29,7	34,7	20,8	29,9	11,7	18,2	17,5	7,8	12,5	9,0	6,7	7,6	6,4	1,6	2,8		
Waarne(e)m(ster)	21,7	13,6	19,0	9,4	11,1	13,0	6,9	8,3	3,0	9,5	6,3	5,6	10,2	5,0	3,0	9,5	6,3	5,6		
Nog niet werkzaam	1,7	1,5	3,2	1,5	-	18,2	1,1	5,0	3,0	4,8	4,7	13,9	7,7	6,7	4,6	3,9	10,9	8,3		
Totaal %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
Abs	60	66	63	64	72	78	87	60	66	63	64	72	78	60	66	63	64	72		
	binnen 4 jaar					binnen 5 jaar					binnen 6 jaar					binnen 7 jaar				
	1984	1985	1986	1987	1988	1984	1985	1986	1984	1985	1984	1985	1984	1984	1985	1984	1985	1984		
Eigen praktijk	53,3	68,2	65,1	65,6	50,0	65,1	68,3	55,0	69,7	53,4	53,3	68,2	65,1	65,6	50,0	65,1	68,3	55,0		
Klinisch werkzaam	20,0	10,6	9,5	9,4	21,7	9,1	6,3	13,3	13,6	13,3	13,6	13,3	13,6	13,3	13,6	13,3	13,6	13,3		
Vaste waarne(e)m(ster)	6,7	6,1	1,6	9,4	6,7	6,1	4,8	1,7	4,6	6,7	4,6	6,7	4,6	6,7	4,6	6,7	4,6	6,7		
Waarne(e)m(ster)	3,3	3,0	7,9	4,7	3,3	1,5	7,9	3,3	1,5	3,3	1,5	3,3	1,5	3,3	1,5	3,3	1,5	3,3		
Nog niet werkzaam	10,0	4,5	11,1	7,8	11,7	18,2	11,1	18,3	10,6	20,0	18,3	10,6	20,0	18,3	10,6	20,0	18,3	10,6		
Totaal %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
Abs	60	66	63	64	72	60	66	63	66	66	63	64	72	60	66	63	64	72		

- De meerderheid van de verloskundigen is werkzaam in een eigen praktijk (71,1%); 15,1% is klinisch werkzaam.
- In 1990 hebben zich 82 verloskundigen gevestigd (in eigen praktijk) en hebben 47 verloskundigen de praktijk neergelegd. Dit betekent dus een toename van het aantal praktizerende verloskundigen in 1990 met 35. Zowel de instroom als de uitstroom van het beroep is de afgelopen jaren niet zo hoog geweest.
- Van diegenen die zich in 1990 vestigden deed ruim 75% dat in de vorm van een associatie. Dit betekent een lichte daling ten aanzien van vorig jaar. Het aantal vrije vestigingen neemt in 1990 weer iets toe.
- Verloskundigen zijn gemiddeld vrij jong: ruim 60% is jonger dan 40 jaar; nog geen 5% is ouder dan 60 jaar.
- Van de 1116 werkzame verloskundigen zijn slechts 36 van het mannelijk geslacht. Dit percentage (3,2%) is de laatste jaren nauwelijks veranderd.
- Van de verloskundigen met een eigen praktijk werkt 34% solo; ruim 38% werkt in een duopraktijk en ruim 28% in een groepspraktijk. De trend om in een groepspraktijk werkzaam te zijn zet in 1990 door. Het percentage verloskundigen dat in een solopraktijk werkt neemt steeds verder af.
- Per 1 januari 1991 zijn er in Nederland 491 verloskundigenpraktijken. Dit aantal is de laatste jaren tamelijk stabiel gebleven. Hoewel solopraktijken nog steeds de meerderheid vormen (55%) neemt het aantal duo- en groepspraktijken gestaag toe.

- Per 1 januari 1991 bedraagt het aantal vrouwen in de leeftijd van 15 tot en met 39 jaar per verloskundige in eigen praktijk 3878. De verloskundigendichtheid is in 1990 opnieuw toegenomen. De verloskundigendichtheid is het laagst in de landelijke gebieden. De provincies met de laagste verloskundigendichtheid zijn Zeeland en Friesland.
- In 1990 hebben 70 verloskundigen hun opleiding voltooid.
- Van de in 1990 afgestudeerden is maar liefst 92% per 1 januari 1991 werkzaam als verloskundige; 35% daarvan is reeds werkzaam in een eigen praktijk.
- Van alle sinds 1984 afgestudeerde verloskundigen is per 1 januari 1991 40% op zoek naar een (andere) functie als verloskundige. De meeste zoekers ambiëren een eigen praktijk en vestigen zich het liefst in associatie.

10. BEGRIPPEN

Verloskundige - Medicus die op grond van de wet of regelgeving de bevoegdheid is verleend, de verloskunde als verloskundige uit te oefenen.

Gelijkstelling - Bevoegdheid, verleend aan een in het buitenland opgeleide verloskundige, om in Nederland de verloskunde uit te oefenen.

Zelfstandig gevestigd (eigen praktijk) - Verloskundige die een overeenkomst heeft met het ziekenfonds en alleen of in een maatschap een praktijk uitoefent.

Klinisch werkzaam - In dienstverband van een ziekenhuis.

Vaste waarneemster - Een verloskundige - die al dan niet in loondienst - bij een zelfstandig gevestigde verloskundige werkt.

Waarneemster - Een verloskundige die in wisselende waarnemingen werkzaam is bij zelfstandig gevestigde verloskundigen.

Solopraktijk - De praktijk van één zelfstandig gevestigde verloskundige (eventueel met een vaste waarnemer).

Duopraktijk - De praktijk van twee geassocieerde zelfstandig gevestigde verloskundigen (eventueel met een vaste waarnemer).

Groepspraktijk - De praktijk van drie of meer geassocieerde zelfstandig gevestigde verloskundigen (eventueel met een vaste waarnemer).

Nieuwe vrije vestiging - Vestiging van een verloskundige door de vestiging van een nieuwe verloskundige praktijk.

Overname - Vestiging van een verloskundige door voortzetting van een bestaande verloskundige praktijk.

Associatie - Vestiging van een verloskundige door het aangaan van een maatschap met één of meer reeds gevestigde verloskundige(n) of door voortzetting van een bestaande praktijk door twee of meer nieuw gevestigde verloskundigen in de vorm van een maatschap.

Urbanisatiegraad - Typologie van gemeenten waarin de mate van verstedelijking is weergegeven. Hierin zijn de volgende categorieën onderscheiden

(naar: J.J. Harts, de Structuurnota, een sociaal geografische analyse van een gebied, 1979):

Landelijk gebied:

gebied van gemeenten met grootste kern minder dan 5000 inwoners en meer dan 20% van de mannelijke beroepsbevolking werkzaam in de landbouw.

Verstedelijkt landelijk gebied:

gebied van gemeenten met grootste woonkern minder dan 30.000 inwoners en meer dan 80% van de mannelijke beroepsbevolking werkzaam in niet-agrarische sector.

Forensengemeente:

gemeente met grootste kern minder dan 30.000 inwoners en meer dan 30% van de mannelijke beroepsbevolking is forens.

Stedelijke gemeente:

gemeente met bebouwde kom met meer dan 2000 inwoners/km² en een gemiddelde bevolkingsdichtheid van meer dan 500 inwoners/km²; gewoonlijk meer dan 70% van de bevolking in de bebouwde kom. Binnen deze categorie wordt het volgende onderscheid gemaakt:

1. Kleine steden:

gemeenten met minder dan 30.000 inwoners in de bebouwde kom.

2. Middelgrote steden:

gemeenten met tussen 30.000 en 100.000 inwoners in de bebouwde kom.

3. Grote steden:

gemeenten met meer dan 100.000 inwoners in de bebouwde kom.